3
Herdenking de heer P.J.A.M. Steenkamp

Aan de orde is **de herdenking van de heer P.J.A.M. Steenkamp**.

De **voorzitter**:
Ik heet de minister-president, de oud-Voorzitters van de Eerste Kamer en de familie Steenkamp van harte welkom in de Eerste Kamer.

Ik verzoek allen te gaan staan.

Op 8 januari jongstleden overleed op 90-jarige leeftijd Piet Steenkamp, oud-senator voor de Katholieke Volkspartij en het Christen Democratisch Appèl. Hij was bijna 34 jaar lid van de Eerste Kamer. Acht jaar was hij Voorzitter in dit huis. Met zijn unieke vermogen om mensen te verbinden en zijn onvermoeibare toewijding aan het bonum commune leverde hij een zeer grote bijdrage aan de politiek, niet in de laatste plaats aan de totstandkoming van het CDA.

Petrus Antonius Josephus Maria Steenkamp werd op 8 maart 1925 geboren in Uithoorn. Na het gymnasium te hebben doorlopen aan het Sint Ignatius College in Amsterdam, ging hij economie studeren aan de Katholieke Economische Hogeschool in Tilburg. Hier promoveerde de heer Steenkamp in 1951 op een proefschrift getiteld "De gedachte der bedrijfsorganisatie in protestantschristelijke kring". Een opmerkelijke keuze destijds, voor een katholiek. In zijn beleving echter niet, aangezien hij van huis uit een genegenheid voor andersdenkenden had meegekregen.

Na zijn promotie werd de heer Steenkamp bestuurslid van de Bacon- en Conservenfabriek van zijn vader. Hier introduceerde hij een ondernemingsraad en bepleitte hij het aanstellen van arbeidscommissarissen. Het leverde hem de bijnaam "Rooie Piet" op, een bijnaam die hij later als geuzennaam zou dragen.

In 1960 werd de heer Steenkamp bijzonder hoogleraar sociaal recht aan de Technische Universiteit Eindhoven. Vanaf 1966 was hij hier 26 jaar lang hoogleraar sociaal recht en sociale geschiedenis. Hij was zeer gewaardeerd onder de studenten en beleefde er naar eigen zeggen zijn gelukkigste momenten.

Landelijke bekendheid kreeg de heer Steenkamp toen hij eind jaren zestig na het Tweede Vaticaans Concilie optrad als voorzitter van het Pastoraal Concilie van de Nederlandse Kerkprovincie over de vernieuwing van de Nederlandse Katholieke Kerk. Hij werd geïnspireerd door onder andere de leer van de apostel Paulus, paus Johannes XXIII, Thomas van Aquino en de priester-sociaal voorman Alfons Ariëns.

De politieke loopbaan van de heer Steenkamp begon in de jaren vijftig bij een plaatselijke afdeling van de KVP. Toen in de jaren zestig de politieke dominantie van christelijke partijen in de Nederlandse politiek dreigde af te nemen, trad de heer Steenkamp toe tot de Groep van Achttien: een overleg over samenwerking tussen de Anti-Revolutionaire Partij, de Christelijk-Historische Unie en de Katholieke Volkspartij. Het proces tot eenwording verliep moeizaam en leek soms gedoemd te mislukken, maar het was Steenkamp die telkens weer in staat was om de drie partijen eraan te herinneren wat het was dat hen verbond en boven hun geschillen uitsteeg. Zo creëerde hij een politiek tympanon voor de drie zuilen. Toen de lokale afdelingen van de drie partijen uiteindelijk opriepen tot een fusie, kreeg de heer Steenkamp steun uit onverwachte hoek. De dag dat de drie partijen uiteindelijk fuseerden — 11 oktober 1980 — noemde hij het meest emotionele moment van zijn leven.

Zijn vermogen tot het leiden van complexe besprekingen leverde de heer Steenkamp in 1971 het informateurschap van het kabinet-Biesheuvel op. In 1982 stond hij bovendien aan de wieg van het derde kabinet-Van Agt. Zijn voorbeeld om dat vanuit deze Kamer te doen, heeft nadien vele malen navolging gekregen van anderen. De heer Steenkamp had een onmiskenbaar politiek talent en zag het als zijn plicht om dat talent ten dienste van de gemeenschap te stellen: "Als het gemeen u roept, besorght het als uw eigen." Van zijn vader had hij bovendien de les meegekregen: doe wat aan de politiek, anders doet de politiek wat aan jou.

In de Eerste Kamer was de heer Steenkamp voorzitter en plaatsvervangend voorzitter van de commissies Buitenlandse Zaken en Sociale Zaken. Hij stond bekend als een dynamisch persoon, die zeer systematisch en efficiënt te werk ging. Een sigaar die aan twee kanten brandt, werd hij ook wel genoemd. Piet Steenkamp was niet iemand die veel geduld had voor lange theoretische discussies, maar streefde altijd wel naar een deugdelijke, inhoudelijke onderbouwing van standpunten.

"Piet Steenkamp spreekt, Piet Steenkamp boeit", schreef De Gelderlander over hem. Bij zijn benoeming tot Eerste Kamervoorzitter in 1983 werd het hem echter verhinderd te spreken. Vanwege een bommelding door de Rote Armee Fraktion was zijn eerste mededeling als Voorzitter dat de zaal moest worden ontruimd. "Een knallend begin" stond de volgende dag in de krant.

Gelegenheden tot spreken kwamen er gelukkig nog genoeg en de heer Steenkamp greep die steevast aan om de positie van de Eerste Kamer te bepleiten; een Kamer die volgens hem een essentiële taak vervult aan het eind van het wetgevingsproces. Steenkamp maakte er dan ook sterk bezwaar tegen toen de Eerste Kamer in 1988 voor de zoveelste keer onder hoge tijdsdruk een wetsvoorstel moest behandelen. De Kamer moest er zelfs voor terugkomen op derde kerstdag. Dat de oppositieleden ervoor kozen om demonstratief weg te blijven, vond hij echter evenmin juist. "Zolang de Eerste Kamer bestaat, dient zij zichzelf serieus te nemen" zei hij hierover. In dit kader heeft Piet Steenkamp zelfs weleens een Kamerlid de zaal uit gestuurd toen deze luidruchtig aan het confereren was tijdens de maidenspeech van een collega.

De laatste Kamervergadering die Piet Steenkamp bijwoonde, viel op 18/19 mei 1999, beter bekend als de Nacht van Wiegel. Steenkamp was voor die gelegenheid met speciaal vervoer naar de Kamer gekomen, ook om tegen de grondwetswijziging voor de invoering van het correctief referendum te stemmen. Doordat er geen twee derde meerderheid werd behaald, is de verwerping altijd aan de tegenstem van Hans Wiegel toegeschreven. Maar als de heer Steenkamp niet speciaal was gekomen, zou het wetsvoorstel zijn aangenomen.

Afgelopen oktober blikten wij terug op 200 jaar Staten-Generaal en constateerden wij dat de politiek zich telkens, stapje voor stapje, aanpast aan de eisen van de tijd. De echte politieke mijlpalen worden echter gevormd door een select aantal unieke, gedreven politici. Piet Steenkamp was daar een van en wij herdenken hem vandaag dan ook met het grootste respect. Moge dit respect en zijn grote verdiensten voor onze parlementaire democratie tot steun zijn voor zijn familie en vrienden.

Ik geef graag het woord aan de minister-president.

Minister **Rutte**:
Voorzitter. Een oud-directeur van de Rijksvoorlichtingsdienst zei ooit over Piet Steenkamp: "Ik zou geen ander weten die het gehele terrein van economie en politiek zo overzag als hij. Hij is een kunstenaar in de politiek. Hij wil iets scheppen." In een notendop zegt dit citaat veel over Piet Steenkamp. Hij was een veelzijdig man met een ongekende dadendrang. Hij was ook een idealist met een praktische inborst die niet rustte tot het gewenste resultaat was bereikt.

Piet Steenkamp bracht mensen samen. Zijn grootste schepping was natuurlijk het CDA, waarvoor hij inspirator, werkpaard en boegbeeld ineen was. Volgens opgave van zijn vrouw hield hij in de jaren zeventig 980 spreekbeurten voordat de fusie van ARP, CHU en KVP in 1980 een feit werd. Tegen de tijdgeest van polarisatie en ontzuiling in, bereikte hij zijn doel: een grote en sterke christendemocratische stroming met een belangrijke rol in de Nederlandse politiek. Alleen al hiervoor zal hij in de herinnering voortleven, ook buiten het CDA.

Maar Piet Steenkamp had nog zoveel meer talenten. Hij begon zijn carrière als ondernemer in het familiebedrijf, hij was hoogleraar in Eindhoven, hij vervulde talloze bestuursposten en adviesfuncties in kerk, samenleving en bedrijfsleven en hij was natuurlijk 34 jaar lang lid van deze Kamer, waarvan bijna 8 jaar lang als voorzitter. Kortom, Steenkamp was een omnivoor die met zelfkennis vaker dan eens nee heeft gezegd tegen een leven als fulltime politicus. Hij was op zijn best als hij meerdere ballen tegelijk in de lucht kon houden. "Piet heeft geen tijd voor vrije tijd", zei zijn vrouw ooit. En inderdaad, van tijdverspilling hield hij niet. Menig senator die op dinsdagochtend wat later de zaal betrad, begroette hij met een vriendelijk: "goedemiddag".

Als Kamervoorzitter stond Steenkamp voor meer openheid en zichtbaarheid. De Eerste Kamer mocht zich best wat duidelijker profileren, vond hij bij zijn aantreden in 1983. Hij zei daar toen het volgende over: "Ik vind dat de democratie leeft bij de openbaarheid. Openbaarheid is de zuurstof van de democratie. Dus als zo'n Kamer in een hoekje blijft zitten en je dus nooit iets van die Eerste Kamer hoort, als gewoon door regeringspersonen wordt gezegd "ach de zaak is beslist, want de Tweede Kamer heeft gesproken", dan kan dat gewoon niet." Ik vermoed, mevrouw de voorzitter, dat Piet Steenkamp de laatste jaren met instemming heeft gekeken hoe de zichtbaarheid van deze Kamer onmiskenbaar is toegenomen.

Wat hem dreef, als mens en in zijn werk, was een rotsvast geloof dat hij heel intens en persoonlijk beleefde. Ook daarover was hij heel open. "God gaat voor mij boven alles uit", zei hij ooit. Tegelijkertijd vertaalde hij die geloofsovertuiging op zijn Steenkamps naar het leven van alledag, dat wil zeggen heel nuchter. De Bijbel was, zoals hij het zelf formuleerde, voor hem "geen kookboek", maar het geloof gaf wel "vitaminen voor de praktische politiek". Dat was Piet Steenkamp ten voeten uit: hoofd en hart samen, denker en doener tegelijk.

Mevrouw de Voorzitteer,

Met het overlijden van Piet Steenkamp is een einde gekomen aan een lang en rijk gevuld leven, maar dat maakt het gemis voor familie, partijgenoten en andere nabestaanden niet kleiner. Ik wens hun namens het hele kabinet veel sterkte toe en veel mooie herinneringen die troost bieden.

De **voorzitter**:
Dank u wel, minister-president.

Ik verzoek u allen om een minuut stilte in acht te nemen.

(De aanwezigen nemen enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt van 13.51 uur tot 14.04 uur geschorst.